Křížová cesta

Původ materiálu
Marta Sedláčková
Pořadí v lekci
19

Téma

Ten, který zemřel na kříži, je Boží syn

Cíl

- Děti putují s Ježíšem na jeho poslední cestě.
- Děti čtou oddíl o Ježíšově smrti, vytvářejí živé obrazy a diskutují o nich a tím vykládají text.
- Děti čtou text o utrpení Páně a zkoumají evangelistovu práci se starozákonními obrazy.

Pro učitele

Biblický text: Mk 14,53 nn a 15. kapitola

Výkladové poznámky

Centrem výkladu je Ježíšova smrt, posměch, který říká pravdu a vyznání přihlížejícího setníka, oddíl Mk 15,33-41. Ale protože pašijový příběh je propracovaný, souvislý útvar, uvádíme několik poznámek k textu již od kap. 14,53.

Po modlitbě v Getsemane, kde Ježíš aktivně bojuje svůj zápas, je nyní jeho osud určován ostatními postavami.

Ježíš před radou: Rozsudek je připraven, je třeba najít jeho zdůvodnění. Rada jedná relativně podle zákona v tom, že neshodující se svědectví nelze brát jako dostačující důkaz. Na křivá obvinění Ježíš nereaguje. Evangelista Marek využívá obraz mlčícího, neprávem trpícího spravedlivého (viz Iz 53,7 nebo Ž 38,13-15). Na velekněžovu otázku „Jsi Mesiáš, Syn Požehnaného?“ (Požehnaný je opis Božího jména) u Mk odpovídá Ježíš otevřeně a přímo „Já jsem“. Marek počítá s tím, že tady již nelze vyznání Mesiáše brát jako vyznání politické, mocenské.

Ježíš před Pilátem: Vydání politické moci, která drží možnost odsoudit k smrti. Žaloba velekněží zřejmě staví na politické mesianitě („král Židů“), ale Ježíš na to již neodpovídá. Římská moc se tímto nechala přesvědčit, přestože evangelista Pontia Piláta líčí jako toho, kdo ví o jeho nevině. (Ve skutečnosti byl velmi krutým místodržícím.) Vina tak podle Marka padá na představitele židovské víry.

Výsměch vojáků — fraška hry na krále. Evangelista v tom vidí nechtěné vyjádření pravdy — Ježíš je skutečně král, utrpení je cestou na trůn. Následuje cesta na kříž, která je jakýmsi opakem vjezdu do Jeruzaléma. K této frašce může patřit i podání vína s myrhou, které bylo luxusním pitím, Ježíš nepřijímá, nechce mít otupělé smysly. Zároveň také řekl, že víno bude pít až v Božím království.

Šimon z Kyrény je přinucen nést kříž. Vojáci se zbraní přinutí každého; zde jde možná také o paradoxní vyjádření — králi na cestě slouží jeho poddaní.

Ukřižování: Vyprávění je hodně formulováno citacemi proroků a žalmů — známé texty evangelistovi propůjčují slova. Ukazuje tím také, že Ježíšova smrt není jen omyl nebo ztroskotání, ale že přes všechnu hrůzu je taková cesta cestou Božích služebníků. **Posmívající se lid** vyslovuje paradoxně pravdu, formuluje význam Ježíšovy smrti — „jiné zachránil, sám sebe zachránit nemůže“ — Ježíš skutečně sebe zachránit nechce, kdyby se smrti vyhnul, měl by jiné podmínky než my všichni. Ježíš je věrný Bohu, ale také věrný člověku — každý nyní ví, že s ním Ježíš prošel i smrtí.

Tma po poledni: Místo zkoumání, zda skutečně o nějakých Velikonocích došlo k zatmění slunce, je lépe vnímat toto vyjádření jako básnický obraz smutku celého stvoření.

Bože můj, proč jsi mě opustil: Začátek Žalmu 22, který se Ježíš modlil a který vystihuje jeho situaci (a pravděpodobně také formoval Markovo zpracování). Opuštění (v2-3), posměch (v8-9), los o oděv (v19). Ježíš skutečně trpěl, prožíval opuštěnost, strach, krizi. „…jeho naděje byla skryta jen nepřímo v tom, že se se svým zoufalstvím svěřil Bohu. Měl se na koho obrátit… „božství“ pravého člověka se projevuje právě v jeho důsledné důvěře v Boha, v tom, že mu ponechává náskok v řešení konkrétní situace, že v tomto smyslu je s ním „zajedno“.“ (P. Pokorný)

Roztržení chrámové opony: Chrámová opona chránila před nepovolanými zraky svatyni svatých (velesvatyni) v jeruzalémském chrámu (podrobnosti viz wikipedické heslo „Jeruzalémský chrám“). Vstoupit tam mohl jen kněz jednou do roka, na den smíření. Přístup k Bohu byl omezen i pro věřící, do svatyně směli kněží, muži na vnitřní nádvoří, ženy měly svůj prostor, a pohané směli jen na vnější nádvoří. Bůh byl chráněn jako největší poklad — Ježíšovou smrtí i jeho životem se přístup k Bohu zásadně změnil — přístup k Bohu je přímý

a cesta smíření je otevřená pro celý svět.

Tento člověk byl opravdu Syn Boží: Pohanský setník (velitel vojáků) vysloví to, co dosud říkal jen hlas Boží (křest Mk 1,11; proměnění na hoře Mk 9,7), nebo zlý duch (Mk 3,11) nebo obvinění velekněze (Mk 14,61). Pohanský setník je osoba, která je původnímu čtenáři, křesťanu z pohanů, blízká. Zároveň je zajímavé, že toto vyznání řekne člověk, který velel popravě. Na začátku evangelia se při Ježíšově křtu protrhlo nebe a zazněl Boží hlas, zde se roztrhne chrámová opona a zazní vyznání člověka. Čtenář poté, co vyslechl celý příběh, je zván, aby se k vyznání připojil.

Pohřeb: Ježíš zemřel skutečně, nikoliv zdánlivě. „Ve světle vzkříšení bude totiž zřejmé, že žádný umírající není opuštěn od Boha a že k tomu, který odpouštěl ve jménu Božím hříchy, se přiznal Bůh sám.“ (P. Pokorný)

Úskalí

Pašijový příběh má svou logiku jako strhující vyprávění. Zároveň je nabit biblickými odkazy a významy. Proto na začátku zvažte, jestli chcete s dětmi pašijový příběh stručně projít, případně uvažovat, co si asi říkali svědci poslední Ježíšovy cesty (ad zpracování pro předškoláky), nebo se věnovat jen části (mladší školní), případně zařazení do souvislostí celého Písma (starší školní — s drobnými úpravami je práce s Žalmem 22 vhodná pro všechny kategorie, protože děti hovoří o vlastních představách a zkušenostech).

Nepouštějte se do podrobného popisu mučení.

Odkazy

Pokorný, Petr: *Evangelium podle Marka.* Praha: Centrum biblických studií AV ČR a UK v Praze ve spolupráci s Českou biblickou společností, 2016

Odkazy na starší přípravky a další pracovní materiály najdete pod textem úlohy, pod nadpisem **Kam dále**.

Pro děti

Předškoláci

S předškoláky využijeme „velikonoční zahradu“ z minulé hodiny a pohyb po místnosti, případně dalších prostorech ke „křížové cestě“. Příběh je samozřejmě velmi zestručněn, nezabíhá do detailů. Cílem je projít cestu na kříž a ke hrobu, ne děti unavit nebo zahltit. Pro

starší děti můžete podle jejich pozornosti zařadit další detaily. Pokud máte hodně malé děti, které potřebují příběh zkrátit, využijte první, šesté a sedmé zastavení, pokud se nechcete pouštět do podrobností kolem ukřižování, zdůrazněte motiv tmy (slunce i celý svět drží smutek).

Ukažte dětem zahrádku nebo její obraz a připomeňte, o čem jsme si povídali posledně — Pán Ježíš se modlil v krásné zahradě, ale on sám byl smutný a zoufalý. Bohu však řekl o všem, čeho se bojí. Dostal od Boha sílu. A také měl naději, že Bůh s ním bude, ať se stane cokoliv. Z krásné zahrady ale Ježíše odvedli pryč. — I my půjdeme o kousek dál a tam si budeme zase povídat. (Pokud nemáte vhodné prostory, můžete třeba udělat jen kolečko kolem místnosti nebo pouze změnit obrázek, kulisy, případně mít pro každé zastavení nějaký předmět.)

Zastavení první — Ježíš před radou.

(Např. klobouk jako znamení velekněze, zavřená Bible.)

Ježíše dovedli do domu velekněze. To byl ten nejdůležitější člověk v chrámě. Měl mnoho dalších pomocníků, kněží. Ti se také shromáždili v jeho domě. Přišli i muži, kteří často studovali Bibli. Také ti, kteří byli moudří a lidé si jich vážili. Teď se ale shodli na zlé, hodně zlé věci. Totiž že Ježíše musí zničit, zabít. Pak ho spoutali a vedli dál.

Zastavení druhé — Ježíš před Pilátem.

(Např. červená látka jako Pilátův plášť.)

Ježíše předvedli před Piláta. Pilát byl něco jako velitel policie, soudce a starosta v jednom. Měl velkou moc. Mohl Ježíše pustit. Ježíšovi nepřátelé mu řekli: „Ježíš se chce stát králem, je pro tebe nebezpečný!“ Pilát se na Ježíše díval, ale nepřišlo mu, že by byl nebezpečný. Ježíš nic neříkal. Ale pak, když Pilát uslyšel, že venku křičí dav lidí, řekl si, že na jednom člověku nezáleží, a vydal rozsudek: „Popravte ho, přibijte na kříž.“

Zastavení třetí — Ježíš a vojáci

(Např. trnová koruna nebo hůl — klacek.)

Vojáci vedli Ježíše na dvůr. Tam udělali takové divadlo: Půjčili Ježíšovi slavnostní plášť. Na hlavu mu dali korunu, ta ale byla z trní, tak to hodně bolelo. A pak se mu posmívali: „Ty jsi teda král! Haha, já se ti klaním!“ a každý, kdo chtěl, tak spoutaného Ježíše uhodil holí. Bylo to hodně zbabělé.

Zastavené čtvrté — Ježíš a Šimon

(Např. malý dřevěný kříž — můžeme se pak v nesení na příští zastavení střídat.)

Pak vojáci Ježíše vedli za město. Ježíš musel nést kříž. Bylo to velmi těžké dřevo. Asi jako byste museli nést velký kmen stromu. Ježíš byl slabý, neunesl ho. Vojáci mu nepomohli. Cestou potkali člověka, který se jmenoval Šimon, přikázali Šimonovi: „Hej ty, pomoz tomu odsouzenci!“

Šimon se bál vojáků, tak vzal kříž a donesl ho až na místo, které se jmenovalo Golgota.

Zastavení páté — Ježíš na kříži

(Např. do velikonoční zahrádky na stranu, bokem umístíme tři kříže z větviček nebo vložíme kříž, který jsme nesli; nakreslíme kříž do obrazu apod.)

Golgota bylo popraviště. Zločince odsouzené k smrti přibili na kříž. Tak to udělali i s Ježíšem. A také se dvěma dalšími odsouzenci. Zvědaví lidé, kteří stáli kolem, se Ježíšovi posmívali: „Ty jsi všechny zachraňoval, tak se zachraň taky!“ „Hele, když uděláš zázrak, uvěřím ti!“ a tak pořád dokola. To se stalo dopoledne.

Zastavení šesté — Ježíš a římský velitel

(Např. černý šátek, kterým přikryjeme obraz, zahradu atd.)

Když bylo poledne, zašlo slunce, udělala se najednou tma. Jako by si slunce řeklo, že se na tak kruté mučení nemůže dívat. Zmlkli ptáci, přestali zpívat jako oněmělí smutkem. Ježíš se na kříži modlil, ale lidé mu nerozuměli a dál se mu posmívali. Pak vykřikl a zemřel. Velitel vojáků se na to díval a řekl: „Ten člověk neudělal nic špatného. Zabili jsme nevinného. Byl to skutečně Boží syn!“ A to byl velitel vojáků cizinec a vůbec neznal Bibli. Z dálky se na to dívaly ženy, které byly Ježíšovými učednicemi, viděly úplně všechno.

Zastavení sedmé — Ježíšův pohřeb

(Např. do obrazu dokreslíme obraz hrobu, případně doděláme v zahrádce z kamenů jeskyni apod.)

K večeru si jeden vážený člověk, jmenoval se Josef, dodal odvahy a šel Ježíšovo tělo pohřbít. Josef měl ve skále vytesanou jeskyni, která sloužila jako hrob. Tam tělo obalené do pláten položil. A přivalil kámen. Pohřeb sledovaly Ježíšovy učednice a moc plakaly: „Co bude dál?“

říkaly si. „Je to konec, nebo se ještě něco stane?“ (Zkuste skončit otevřenými otázkami, které děti povzbudí k samostatnému rozvažování. Můžete se ptát: Říkám si, na co asi ty ženy myslely, když šly domů? Přemýšlím, co si asi povídaly? Mohly se nějak navzájem utěšit? Jak byste utěšili svou přítelkyni, co byste jí řekli?)

Můžete zazpívat či se s dětmi naučit píseň *Ostří jarních stébel*, stačí druhá sloka — je to nový text k písni *Do země se skrývá zrnko pohřbené*.

Mladší školní děti

S mladšími školními dětmi přečtěte oddíl Mk 15,33-41. Vytvořte živý obraz nebo po sobě jdoucí obrazy. Zkuste tím, jak se tváříte, gesty, postoji vyjádřit to, co postavy dělají a prožívají. Můžete se fotografovat. Diskutujte o tom. Například: Kdo a jak zahraje tmu? Je Ježíš zoufalý, nebo důvěřuje Bohu? Je houba namočená v octě pomoc nebo schválnost? Co znamená, že se roztrhla chrámová opona? (Zde si můžete pomoci obrázkem chrámu a vysvětlit, kam kdo mohl).

Zkuste ztvárnit „před roztržením“ a „potom“. Jak může vypadat voják, který vyznává, že Ježíš je Boží syn — jak se bude tvářit, v jakém bude postoji? Je možné, že u něj také bylo nějaké „předtím“ a „potom“? Kam se dívají ženy a jak se tváří? Nechte děti, aby svoje představy ztvárnily i popsaly; vždy je možno se ptát — proč myslíš, jak tě to napadlo, pověz mi o tom víc apod.

Pomůcky: Bible, cokoliv z vybavení místnosti, případně látky, kostýmy atd.

Starší školní děti

Přiřazování biblických citací k Ježíšově příběhu.

S dětmi, které rády pátrají v biblických textech, zkuste hledat starozákonní biblické obrazy a citace v pašijovém příběhu. Můžete uvést uvažováním evangelisty Marka: Když jsem slyšel vyprávění o Ježíšově odsouzení a smrti, vybavovaly se mi různé obrazy a texty z proroků a žalmů. Jako by se plnilo to, co už jednou někdo řekl. Někde jinde jsem zas nevěděl jak to napsat, pročítal jsem Bibli a nacházel jsem vhodná přirovnání. Prostě když jsem studoval Písmo, začaly mi i ty strašné události dávat smysl. — My teď zkusíme vypátrat, kde Marek citoval Starý zákon či se jím nechal inspirovat.

Praktické provedení — starozákonní citace vytiskněte nebo napište na malé papírky a nechte přiřazovat, můžete poradit např. oddíl.

Texty (v závorce místo, ke kterému se vztahuje u Mk): Zach 13, 7 (Mk 14,27); Am 2,16 (Mk 14,51); Dt 17,6 (Mk 14, 56); Iz 53, 7 + Ž38,13-15 (Mk 14,61); Ž 110,1 (Mk 14,62); Da 7,13 (Mk14,62); Iz 50,6 (Mk 14,65); Ž 22,8 (Mk 15,20); Mi 4,14 (Mk 15,19); Př 31,6-7a (Mk 15,23); Ž 22,19 (Mk 15,24); Am 8,9 (Mk 15, 33); Ž 22, 2 (Mk 15,34); Jl 4,15-16 (Mk 15,37); Ž 22,28 (Mk 15,38).

Práce se žalmem 22

Vyberte ze žalmu 22 některé výpovědi, pod kterými by si děti mohly něco představit, např. v 3, 7, 8, 12, 15, 16. Napište nebo natiskněte na jednotlivé papíry. Nechte děti přemýšlet, psát nebo kreslit, co se asi stalo člověku, který toto říká, v jaké situaci se ocitl, jaký je jeho příběh. Stalo se něco podobného jim? Po dostatečném čase rozdejte napsanou větu: A tys mi odpověděl (Ž 22,22c). Děti si ji nalepí do svého listu — a opět přemýšlí, jak se změnila situace, co se asi stalo, jak příběh pokračuje.

Věty, nad kterými jste přemýšleli, jsou vybrány ze Žalmu 22. Tento žalm se modlil Ježíš na kříži. Zažíval jistě velkou úzkost, strach a beznaděj. Ale obracel se k Bohu. Doufal v jeho pomoc. Všichni, kdo trpí a o kterých jste uvažovali a psali, se modlí společně s Ježíšem. Díky němu také víme, že Bůh je přítomen i ve smrti a člověku odpovídá. Přečtěte žalm 22 nebo jeho části.

Pomůcky: Texty, bible, papíry, tužky.

Přesah

Se staršími dětmi můžete přečíst izajášovskou píseň o trpícím služebníku.

Kreativní zpracování textu k zapamatování — do textu „Ten člověk byl opravdu Syn Boží“. Vkládáme věty, popisující pašijové dění, děti se utvrzují ve vědomí, že ten, který trpěl, byl Bohu blízko a Bůh byl blízko jemu:

Ten člověk, — který byl zrazen — byl opravdu Syn Boží. Který měl pochybnosti, měl strach, byl zatčen, byl bičován, byl posmíván… až po který byl ukřižován, byl pohřben. Nechte děti vzpomínat na jednotlivé situace z pašijového příběhu.

Pro vyprávění můžete také použít křížovou cestu od Siegera Ködera z kostela v Bensbergu.

Liturgie

Biblický text k zapamatování

Ten člověk byl opravdu Syn Boží. (Mk 15,39)

Rituál

Recitace upraveného textu z 1 K 15,1 nn: „Evangelium, které jsme přijali, je základem, na němž stojíme. Skrze ně docházíme spásy — vždyť jsme přece neuvěřili nadarmo.“

Zpěv písně *Beránku, který snímáš hříchy* nebo jiného *Beránku Boží*.

Podle Ž 118

Učitel: „Kámen, jejž zavrhli stavitelé,“

Děti: „stal se kamenem úhelným.“

Učitel: „Stalo se tak skrze Hospodina,“

Děti: „tento div se udál před našimi zraky.“

Všichni: „Požehnaný, který přichází ve jménu Páně!“

Okénko do bohoslužeb

Markova žena: „Už jsem doma! Marku, dnes vypadáš strašně, vždyť ty jsi snad dneska vůbec nevyšel z pracovny, jedl jsi vůbec?! A prosím tě, co tu máš za všechny ty svitky a papíry? To je hrozný nepořádek, počkej, trochu ti to urovnám a poklidím!“

Marek: „Ne! Nesahej na to! To je pracovní nepořádek! Dneska jsem neměl na jídlo ani pomyšlení. Chtěl jsem napsat celý příběh utrpení našeho Pána. Ale ráno jsem vůbec nevěděl jak na to, z jaké strany mám začít. Tak jsem si vzal žalmy, že se budu modlit. A víš co, narazil jsem na skvělé texty! Najednou jsem našel ta správná slova, vidíš, tady, Žalm 22. Pak jsem si ještě musel otevřít Izajáše, to mám tady. A pak taky Micheáše, Daniele, Přísloví, Amose, Joele… Chápeš?“

Markova žena: „Chápu. A teď se pojď najíst. Večer si sedneme a všechno mi to popořádku přečteš.“

Byla jedna prastará písnička v Izraeli. Zpívala o trpícím prorokovi, kterého trápili a nikdo ho nechtěl poslouchat. Vy ale poslouchejte, jak ta píseň zněla:

„Byl trápen a pokořil se, ústa neotevřel. Jak beránek vedený na porážku. Jako ovce před střihači zůstal němý, ústa neotevřel.“ A v první církvi věděli hned: ta píseň zpívá také o trpícím Ježíši.

Modlitba

Pane Ježíši, muselo to být strašné, kolik jsi toho vytrpěl. Bolelo to, když tě trápili. Bolelo to, když se ti posmívali. Děkujeme ti, že teď už víme, že Bůh je s námi vždy a všude, i když se zdá, že temnota přikrývá zemi. Amen.

Kam dále

Macek, Ondřej: Ježíšovo ukřižování, smrt, pohřeb a lidé kolem. (Katechetická př…

Píseň „Beránku, který snímáš hříchy“ z připravovaného zpěvníku

„Křížová cesta“ Siegera Ködera, k Přesahu (nikolaus-und-joseph.de; německy)

Zpracování Žalmu 22 z připravovaného zpěvníku

Zpracování Žalmu 22 z připravovaného zpěvníku

Jeruzalémský chrám (obrázek)

Heslo „jeruzalémský chrám“ na wikipedii

Izajášovská píseň o trpícím služebníku (Iz 53) pro oddíl „Přesah“ jako dialogic…

Píseň „Ostří jarních stébel“ z připravovaného zpěvníku

Odkaz na píseň

Nemůžete ani chvíli se mnou bdít

Proč jen mlčíš, Pane

Shromáždil člověk prý moudrosti své poklad

Cílová skupina

Předškolní

Mladší školní

Starší školní

Katechetické cykly

Dál přece nejdeme sami III (S Markem + S Matoušem a Lukášem)

Biblický odkaz (kat)

Marek 14,53

Marek 15